

Sociologický výzkum v praxi

Školení NSZM ČR Hodonín 6. 11. 2008

Mgr. Tereza Pospíšilová, Ph.D.
Fakulta humanitních studií, Univerzita Karlova v Praze

Výběr vzorku

Informace, které jsme se dověděli o lidech ve výzkumném vzorku, chceme **zobecnit** na celou populaci (např. město).

Zobecnění lze učinit, jen pokud byl vzorek vůči populaci **reprezentativní**.

Reprezentativní vzorek je **podobný populaci ve všech jejích podstatných rysech**.

Jak získat reprezentativní výzkumný vzorek?

- Záleží na způsobu výběru
- Musíme znát podstatné rysy populace
- Záleží na různorodosti populace
- Na velikosti vzorku záleží – do určité míry
- Na velikosti populace přímo nezáleží

Způsoby výběru

- Náhodný výběr
- Kvótní výběr
- Účelový výběr

Metody sběru dat

- Dotazník
- Rozhovor
- Skupinový rozhovor (focus group)
- Studium již existujících dokumentů
- Pozorování

Postup při přípravě výzkumu

- Dobře si ujasnit cíl výzkumu!
- Kolik máme financí?
- Kolik máme času?
- Budeme výzkum realizovat sami nebo najmeme agenturu?

Způsoby jak vyplnit dotazník

Dotazník může vyplnit respondent sám, např.
když obdrží dotazník poštou

nebo

dotazník vyplní tazatel při rozhovoru.

Dotazník a rozhovor – srovnání

- **Výhody dotazníku:** levnější, rychlejší, není třeba školení tazatelů, přesvědčivá anonymita, respondent neovlivňuje tazatel
- **Výhody rozhovoru s tazatelem:** pro respondentu snadnější vyplnit, nepřeskakuje otázky, vyšší návratnost

Návratnost dotazníků

- Nízká návratnost snižuje hodnotu výsledků, protože vychyluje výzkumný vzorek.
- V minulých letech došlo ke snížení návratnosti. Současné „dobré“ výzkumy dosahují návratnosti kolem 60 %.

(Zdroj: „Ke kvalitě výzkumných šetření“ (2004) Jindřich Krejčí, Sociologický ústav AV ČR, krejci@soc.cas.cz)

Co může zvýšit návratnost?

- Téma dotazníku je pro respondenty zajímavé.
- Dotazník zašlala důvěryhodná instituce.
- Přesvědčíme respondenty o tom, že jejich odpovědi budou mít **praktický význam**.
- Dotazník není příliš dlouhý.

Co může zvýšit návratnost?

- **Otázky** nejsou příliš složité, nesrozumitelné nebo nepříjemné.
- Dotazník je **přehledně strukturovaný**, není natěsnaný do malého prostoru.
- **Není zpochybněna anonymita.**
- **K vyplnění dotazníku lze motivovat odměnou.**

Formulace otázek

- Uzavřené a otevřené otázky
- Škály odpovědí
- Tendence k volbě střední hodnoty
- Role odpovědi „nevím“
- Tendence k souhlasu

Formulace otázek

- Sugestivní otázky
- Dvouhlavňové otázky
- Otázky vyžadující použití „filtru“
- Příliš obecné otázky

Struktura a vzhled dotazníku

- Dramaturgie dotazníku: některé otázky patří na začátek, jiné do středu či na konec
- Délka dotazníku
- Další náležitosti: průvodní dopis, hlavička instituce, papír, odpovědní obálka
- Anonymita a důvěrnost

Co obsahuje výzkumná zpráva?

- Jasně stanovený cíl výzkumu
- Kdo výzkum **financoval**
- Kdo výzkum **vedl**, případně kdo se na něm **podílel**

Co obsahuje výzkumná zpráva?

- **Shrnutí** nejdůležitějších zjištění na začátku zprávy
- Prezentace vybraných výsledků formou **grafů a tabulek**
- Text výsledky **komentuje** a dává je do **širšího kontextu**

Co obsahuje výzkumná zpráva?

- **Technické údaje:** kdy byl proveden sběr dat, počet respondentů, jakým způsobem byl proveden výběr, metoda dotazování
- **Příloha:** kompletní výsledky v tabulkách a formulář dotazníku

- Hlavní část šetření pro NROS realizoval v době od 14. 4. do 20. 4. 2004 STEM, došetření se uskutečnilo v době od 10. 5. do 17. 5. 2004.
- Reprezentativní soubor obyvatel České republiky starších 18 let byl vybrán metodou kvótního výběru.
- Sběr dat provedli školení tazatelé STEM formou face-to-face rozhovorů.
- Výběrový soubor čítá celkem 1018 respondentů.

Zdroj: STEM. 2004. Občanská společnost 2004. Závěrečná zpráva z reprezentativního šetření v rámci projektu CIVICUS Civil Society Index - Index občanské společnosti. Praha: Nadace rozvoje občanské společnosti.

Spokojenost s životními podmínkami v místě bydliště – technické parametry

- Výzkum: Naše společnost 2006, v06-04
- Otázky: OR.75, OR.76
- Termín terénního šetření: 3. – 10. dubna 2006
- Počet respondentů: 1056
- Reprezentativita: obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let
- Výběr respondentů: kvótní výběr
- Zveřejněno dne: 17. května 2006
- Zpracoval: Jan Červenka

Zdroj: Tisková zpráva CVVM

Interpretace výsledků

- **Pozor na „průměrný“** výsledek – nemusí popisovat nikoho konkrétního, naopak může zakrývat důležité rozdíly v názorech obyvatel.
- Snažte se při interpretaci **využít srovnání** s výsledky z jiného času nebo místa (region, město, celá ČR).

Děkuji Vám za pozornost.

Mgr. Tereza Pospíšilová, Ph.D.
Fakulta humanitních studií UK
U Kříže 10, 158 00 Praha 5 – Jinonice
tereza.pospisilova@fhs.cuni.cz